

УДК 339.9(075.8)

Марія Урбанец, доктор економічних наук, професор

ГАЛУЗЕВА ТА ТЕРИТОРІАЛЬНА СТРУКТУРА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА МІЖНАРОДНА ОСВІТА У ХХІ СТОЛІТТІ

У статті досліджується актуальна проблема світового ринкового господарства, міжнародні економічні відносини та підходи економічної регіональної співпраці з Польщею та іншими країнами України, досліджується проблема міжнародної освіти відповідно Болонського процесу.

Ключові слова: глобалізація, економічні проблеми, торгівля, світовий розвиток, світове господарство, глобалізація ринків, міжнародна освіта, людський капітал, Болонський процес.

Літ. 10.

Актуальність проблеми. У наш час спостерігається діалектичне поєднання глобалізації світового господарства і одночасно посилення впливу регіонального чинника на світову економіку і політику. Створення ЄС, як структурної форми прямої взаємодії адміністративних утворень європейських держав, поява нових інститутів співробітництва прикордонних територій, є лише окремими прикладами підвищення ролі міжрегіональних зв'язків у світових політико-економічних процесах кінця ХХ і початку ХХІ ст.

Чинник регіоналізації впливає на хід економічних процесів не лише на світовому, але і на національному і корпоративному рівнях. Функціонування глобальних компаній, їх ефективність прямо залежать від надійності і міцності зв'язків з економічними і політичними інститутами в регіонах. В рамках єдиної світової економіки чинники виробництва вже не лімітують розвиток транснаціональних корпорацій. Особисті контакти з покупцями, постачальниками, органами регіональної влади все більшою мірою визначають головний момент успіху, насамперед швидкість безперервного вдосконалення роботи і оновлення підприємства, як відзначають І. Михасюк, М. Мальський [5, 3].

Мета статті. Розкрити сутність, основні тенденції, закономірності та особливості функціонування міжнародної економіки, та її вплив на економічні процеси, які проходять між державами і регіонами світу, впливаючи на освітню систему людського процесу.

Аналіз останніх публікацій. Проблемі світового господарства та міжнародній економіці, міжнародному маркетингу та вивчення цього курсу у ВНЗ присвячено значну кількість навчально-методичних посібників, які розкривають питання про: вивчення в загальноосвітніх школах, ліцеях, та коледжах сутності держави в ринковій економіці (В.М. Мадзігон), Глобалізація і

єврорегіоналізація (І.Р. Михасюк), Міжнародних економічних відносин (В.В. Козик), Економіка зарубіжних країн (Козак), Міжнародний маркетинг (Т.М. Циганкова), Міжнародний маркетинг (М.В. Вачевський), Міжнародне економічне право (І.І. Дахно), та роботи, що стосуються економіки зарубіжних країн, Міжнародний менеджмент (О.Г. Панченко), а також Польських авторів: M.Thorz, G. Kobylk, V. Bartnicza, P. Horosz та інших.

Виклад основного матеріалу. Глобальні проблеми євроінтеграції та регіоналізації впливає на хід економічних процесів не лише на світовому, але й на національному і корпоративному рівнях. Глобалізація, формування міцних культурно-політичних регіональних просторів не зменшують ваги національних ідентичностей, а надто їхнього впливу на міжнародні відносини.

Ідеологія європейської інтеграції полягає в тому, що ця інтеграція повинна відбуватися не лише на макро-, а й на мікрорівні серед самих людей. Оскільки задекларувати сьогодні можна будь-що, навіть політичний чи економічний устрій, але ж не людську свідомість. Створення ЄС як структурної форми прямої взаємодії адміністративних утворень європейських держав, поява нових прикордонних територій є лише окремими прикладами підвищення ролі міжрегіональних зв'язків у світових політико-економічних процесах в нинішній час.

Для забезпечення реалізації пріоритетних програм розвитку територій необхідно надати право регіонам, в межах віднесених до їх компетенції податків, встановлення пільг для інвесторів, включаючи зменшення ставки податку на прибуток підприємств, єдиного і фіксованого податку на суму витрачених підприємствами коштів на закупівлю нової прогресивної техніки та новітніх технологій.

Глобалізація, формування міцних культурно-політичних регіональних просторів не зменшують

ГАЛУЗЕВА ТА ТЕРИТОРІАЛЬНА СТРУКТУРА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА МІЖНАРОДНА ОСВІТА У ХХІ СТОЛІТТІ

ваги національних ідентичностей, а надто їхнього впливу на міжнародні відносини. Проблема з'ясування ідеологічно-політичного підґрунтя націй, яким вони керуються, здійснюючи свої внутрішні та зовнішні функції, не втратила актуальності. Всебічне вивчення цих чинників – передумова для належного відображення дійсності та розв'язання теоретичних і практичних проблем міжнародних відносин. Як відзначають І. Михасюк, З. Залога, О. Сухай [6].

На особливу увагу заслуговує міжнародна освітня стратегія. Вчитися треба, по-перше, для того, щоб знати, по-друге, щоб діяти, по-третє, щоб співпрацювати з іншими країнами, по-четверте, щоб жити і примножувати добробут для суспільства і власних потреб збагачення. “Людський капітал” є потужним джерелом економічного зростання країни та створення власного добробуту.

Нарощування людського капіталу – це переш за все зростання освітнього рівня, збагачення працівників знаннями, інтелектуалізація праці. Причому це не просто збільшення кількості людей з вищою освітою, воно супроводжується глибокими структурними змінами, які, у свою чергу, визначають структурні зрушення в економіці, зазначає А. Чухно [9, 18].

Значення вищої школи в особистісному і суспільному розвитку постійно зростає. Відбувається це завдяки незмінності її соціальної, виховної, навчальної, дослідницької, інноваційної ролей. Стосовно соціальної місії, то вища школа дає змогу вирівняти різні, передовсім дискриміновані соціальні групи населення. У результаті соціальна нерівність значною мірою усувається для громадян з вищою освітою. Установлено, що з підвищенням освітнього рівня населення, щонайперше за наявності вищої освіти, зростають шанси отримати роботу, знижується ризик її втратити, підвищується рівень заробітної плати, зменшується різниця в оплаті праці чоловіків і жінок, люди здоровіші, живуть довше, зазначає І.А. Зязюн [3, 228 – 229].

Для реалізації навчальної ролі вищої школи пріоритетним є забезпечення якості освіти з урахуванням потреб і економіки, і окремих громадян, і суспільства в цілому. Доречно зауважити, що якість пов'язана з кількістю. У мало чисельному вищому навчальному закладі важко утворити потрібну та дослідницьку інфраструктуру, сформувати кафедри, на яких існували б потужні наукові школи, а викладачі не читали б по кілька різнопланових дисциплін, а, крім того, організувати аспірантуру, докторантуру, кандидатські і докторські спеціалізовані вчені

ради, видавати авторитетні наукові фахові журнали, мати достатню бібліотеку. З іншого боку, надто великі навчальні заклади з розкиданими по країні структурними підрозділами також не спроможні забезпечити належну якість. Розв'язання проблеми якості залежить від запровадження компетентнісного і кредитного підходів, які роблять надану вищу освіту прозорою, зрозумілою, зіставлюваною в межах європейських кваліфікаційних рамок для європейського простору вищої освіти та навчання впродовж життя, національних систем кваліфікацій та інтелектуалізації праці.

Інтелектуалізація праці – це не лише підтвердження зростання освіченості, культури працюючих, але й економічний показник, який доводить, що праця у сфері послуг є більш ефективною. Це знаходить вияв у більшій питомій вазі доданої вартості у послугах порівняно з матеріальними благами.

В цілому ж визначення показників, які характеризують ступінь розвитку людини, стало нагальною проблемою соціально-економічного розвитку і ООН уже ряд років обчислює індекс людського розвитку. При цьому враховуються такі показники: середня тривалість життя, рівень грамотності та освіти, дохід на душу населення. Досвід застосування цього показника свідчив, що він не враховує суспільно-політичну активність, ступінь розвитку демократії в країні. Саме на цьому напрямі відбувається удосконалення індексу людського розвитку і він дедалі повніше відбиває процеси розвитку людини. На жаль, за цим рейтингом Україна посідає 80-те місце, а Польща – 37-ме, Естонія – 42-ге, Литва – 49-ге, Латвія – 53-те і Росія – 70-ге. Це вимагає особливої уваги до проблем поліпшення умов життя населення, насамперед, до підвищення його доходів, а також до охорони здоров'я.

Найбільш перспективним процесом у європейській вищій освіті (ВО) ХХІ ст. є загальновідомий Болонський процес.

Однією з проблем, на розв'язання яких спрямовані зусилля Уряду України, є удосконалення безперервної впродовж життя системи освіти. Більшість країн Європи зазнають стрімких змін. Зростає потреба в адаптації різних систем вищої освіти, їх конкурентоспроможності, а також можливості відповідати належним чином на виклики глобалізації.

Освіта має бути спрямована на повний розвиток особистості, зміцнювати повагу до прав людини, основних свобод і миру, давати змогу усім людям брати активну участь у побудові вільного і рівноправного суспільства. Академічна спільнота

ГАЛУЗЕВА ТА ТЕРИТОРІАЛЬНА СТРУКТУРА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА МІЖНАРОДНА ОСВІТА У ХХІ СТОЛІТТІ

є одним із найважливіших органів, які утверджують і переносять з покоління в покоління інтелектуальні та культурні цінності. Вищі навчальні заклади мають функції і завдання як державні, так і міжнаціональні, відзначають К.М. Левківський, З.І. Логвін, Н.Л. Губернська [4, 4].

Прискорення людського розвитку можливе лише на основі міцних партнерських відносин між основними складовими суспільства (різними країнами), державними структурами всіх рівнів, громадським суспільством.

Європа створила загальноєвропейський освітній простір, межі якого задані Болонською декларацією. Болонська декларація та наступні нормативні акти, передбачають створення єдиного європейського освітнього простору із збереженням усіх варіантів місцевих (національних) особливостей, але, водночас, необхідно виявити інваріанти, моменти, загальні для різних систем, що дозволять інтегрувати ці системи.

Болонський проект розвивається з 1988 року. За цей час уже виконано багато етапів, відпрацьовано загальноєвропейські процедури нострифікації документів про освіту, можливість співставлення та оцінювання в рамках тарифної сітки спеціальності і кваліфікації спеціаліста, який закінчив ВНЗ в іншій країні.

Сьогодні у Європейському освітньому просторі виконується проект TUNING, тобто іде співставлення та інтеграція навчальних програм, курсів. На цьому етапі формується Європейська кваліфікаційна рамка (European Qualification Framework), у залежності від якої будуть формуватися національні системи кваліфікацій. Раніше освіта складалася із суми отриманих певних знань, умінь, навичок. Сьогодні світова глобалізація вимагає іншого підходу. З'явилося нове поняття “компетенція”, яка забезпечує здатність до високопрофесійної поведінки, яка народжується на підставі взаємодії теоретичних знань, отриманих у вузі та технологій. Які постійно змінюються. Європейська кваліфікаційна рамка, що сьогодні напрацьовується. Передбачає саме які компетенції необхідні людині на тому чи іншому відрізку життя та кар'єри, основні з яких етикет ділового спілкування в міжнародних відносинах підприємницької діяльності, етикету культури взаємовідносин.

У процесі дослідження нами встановлено, що на сучасному етапі все очевиднішим стає те, що традиційна школа, орієнтована на передавання знань, умінь і навичок, не встигає за темпами їх нарощування. Сучасна школа недостатньо розвиває здібності, необхідні її випускникам для

того, щоб самостійно самовизначитися у світі, приймати обґрунтовані рішення щодо свого майбутнього, бути активними і мобільними суб'єктами підприємницької діяльності на ринку праці. Головними недоліками традиційної системи освіти є породжені нею невміння і небажання молоді постійно вчитися, не сформованість ціннісного ставлення до власного розвитку та освіти, зазначає Н. Примаченко [7].

В умовах державотворення на перше місце правомірно висувається завдання виховання громадянина і, відповідно цінностей, пов'язаних з приналежністю до народу (спільність мови, спосіб мислення, географічні умови, традиції, звичаї, освіта, мистецтво, література, побутова культура та християнські засади культури у розумовому вихованні молоді в українському суспільстві.

Розумове виховання, як відзначає академік С.У. Гончаренко – важлива складова частина всебічного розвитку особистості, підготовка її до життя і праці. Розумове виховання передбачає розвиток мислення і пізнавальних здібностей людини [2, 290].

Слово “культура” латинського походження (cultura – обробка, розвиток, виховання) і першопочатково означав обробка ґрунту. Спочатку під культурою розумілися всі зміни в природному об'єкті, що проходили під впливом людини. Уперше термін культура виник в Давній Греції і перекладався як освічений. Весь світ поділявся на освічений та неосвічений. Все, що було в Греції вважалося культурним, а за її межами – то варвари. Надалі слово “культура” отримало узагальнене значення і ним почали називати все створене людиною. При такому підході культура розуміється як створена людиною “друга природі”. Культура включає в себе результати матеріального і духовного виробництва, використання педагогічних технологій навчання, виховання і розвитку особистості.

З цього випливає, що технологічність стає домінуючою характеристикою діяльності людини, означає перехід на якісно новий ступінь ефективності, оптимальності, наукоємності. Технологія – стиль сучасного науково-практичного мислення, зазначає О. Шпак [10, 6 – 7].

Поняття технології відбиває спрямованість прикладних досліджень (в тому числі педагогічних) на радикальне вдосконалення людської діяльності, підвищення її результативності (в розумінні гарантії цілесюгнення) інтенсивності, інструментальності, технічної озброєності. Технологія в будь-якій сфері – це діяльність, яка в максимальній мірі відбиває об'єктивні закони даної предметної сфери і тому забезпечує найбільшу для даних умов

ГАЛУЗЕВА ТА ТЕРИТОРІАЛЬНА СТРУКТУРА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА МІЖНАРОДНА ОСВІТА У ХХІ СТОЛІТТІ

відповідальність результату діяльності попередньо поставленим цілям, підвищення вимог соціального замовлення до кваліфікації випускника вищої школи і потреби самого випускника, який виходить на конкурентний ринок праці, зумовлюють необхідність упровадження змісту технологій навчання, зорієнтованих на результат.

Для цього спонукають і глобалізаційні, і євро інтеграційні процеси. Не менш важливим чинником зміни підходів і перегляду вимог до кваліфікації, сумісної з Рамкою кваліфікацій європейського простору вищої освіти (ЄПВО) та Європейською рамкою кваліфікацій для навчання впродовж життя на основі компетентнісного підходу, що зумовлено завданням в межах Болонського процесу. Це важливо з огляду на трансєвропейську зрозумілість і співставність кваліфікацій. Це важливо ще й тому, що розроблення національної рамки кваліфікацій забезпечить більш високий рівень кореляції між окремими кваліфікаціями в кожній окремо взятій країні та посилить їх зв'язок з Міжнародною стандартною класифікацією професій (ISCO) і Міжнародною стандартною класифікацією освіти (ISCED), а також із системами класифікацій країн-учасниць ЄС та ЄПВО.

За таких умов головним системоутворюючим чинником освітньої діяльності у вищій школі стає

почуттях стали незалежними і входять у Європейську спільноту як самостійні держави із національними традиціями, мовою, культурою і міжнародні відносини торгівлі, обміну культурними досягненнями проводять із використанням міжнародного маркетингу.

На початку ХХІ ст. сформувалася ціла низка національних моделей економіки, які демонструють широкий спектр поєднання ринкових відносин і державного регулювання, національного ринкового підприємництва та соціальної орієнтації, економічних закономірностей і неекономічних чинників у міждержавних стосунках.

Все це держава повинна вирішувати в рамках широкого використання міжнародного маркетингу і у взаємодії з широким колом різних суспільних організацій.

Недотримання маркетингових концепцій може бути приклад України на початках становлення незалежності, під прикриттям дзвінких фраз про розвиток конкуренції із іншими країнами був порушений ряд цілком життєздатних великих виробничих структур як в промисловості так і сільському господарстві. Це нанесло народному господарству значні збитки.

У той же час США, як держава, для досягнення своєї стратегічної мети планує:

Встановлення контролю над ключовими районами світу, з яких можна впливати на регіони і цілі континенти, що одночасно буде сприяти посиленню могутності держави

Формування нової філософії для майбутнього світового порядку, у якій не буде місця таким категоріям як гуманізм, справедливість, рівність у торгівлі між державами.

запланований результат, виражений у термінах компетентностей, які має опанувати студент. У свою чергу, це вимагає вирішення питань щодо зміни і підпорядкування очікуваному результату форм навчання, методик викладання, способів оцінювання якості підготовки не як опанованого набору знань, умінь та навичок з окремих дисциплін, а як системи інтегрованих і спеціалізованих компетентностей у міжнародній діяльності, використовуючи сучасні інформаційні технології у маркетинговій діяльності на міжнародних ринках.

Інформаційний розвиток в останні роки створив реальну можливість для різкого прискорення економічного, наукового, культурного розвитку народів різних континентів, для об'єднання людства у співтовариство. Слід зауважити, що в останні роки у більшості країн світу зростає відродження національної свідомості, що є захисною реакцією суспільства проти руйнівного впливу пов'язаного із глобалізацією. Прикладом цьому є країни Югославії, які на своїх національних

Висновки. Таким чином модель нового світового ладу – це світ цивілізаційної ієрархії, де західні країни визначили себе інтелектуальним ядром людства з підвищеним рівнем споживання, його підтримкою і ростом за рахунок зниження споживання інших народів.

Отже, мета глобалізації із використанням міжнародного маркетингу полягає не в “уніфікації”, а в розвитку всіх існуючих цивілізацій, у збереженні і розширенні для кожного народу, для кожної цивілізації “поля розвитку”, що є запорукою процвітання кожної з них і людства в цілому, зазначає М. Вачевський [1, 416 – 417].

При цьому ставиться питання про природне поширення спільнот, домінанти загального над приватним, особистим як основи світогляду і життєдіяльності народів всіх країн на геополітичний, глобальний рівень, про перехід від протистояння цивілізацій до співпраці і взаємопідтримки, коли добробут і успіх кожної держави визначається розвитком і підтримкою із

ГАЛУЗЕВА ТА ТЕРИТОРІАЛЬНА СТРУКТУРА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА МІЖНАРОДНА ОСВІТА У ХХІ СТОЛІТТІ

використанням міжнародного маркетингу на цій основі.

Глобалізація світового господарства зумовила нові детермінанти економічного розвитку, динамізацію, конкурентного середовища, певне ускладнення соціально-культурного середовища, що у свою чергу, сформувало нові світові пріоритети маркетингу, як зазначає Т. Циганкова в роботі [8, 10 – 13].

“Топ” маркетинг, керований ринком. Домінуючою концепцією як внутрішнього, так і міжнародного маркетингу стає ринкова, а не збутова чи виробнича орієнтація. Зусилля маркетингу ґрунтуються не на збуті товарів та послуг а на дослідженні, аналізі та вивченні попиту та вироблення стратегії пропозиції.

Глобалізація міжнародної маркетингової діяльності – пов’язана із взаємозалежністю серед країн Тріади, економічне, соціально-культурне та політико-правове середовище яких стає більш однорідним. З’являються наднаціональні сегменти, які посилюють ринкові можливості підприємства.

Відповідальний маркетинг. Загострення в останні десятиріччя глобальних проблем людства (забруднення довкілля, проблематичні наслідки використання нових технологій, використання Світового океану, проблема озброєння і т.ін.) зумовлює демонстративну стурбованість підприємств загальнолюдськими проблемами, а не тільки досягненнями ринкового успіху.

Орієнтація на конкуренцію. Ключовим чинником успіху як на нових, так і на зрілих товарних ринках є готовність та здатність підприємств спрогнозувати дії конкурентів на внутрішньому і на зовнішньому ринках та випередити їх із виробництвом товарів ринкової новизни. Така готовність передбачає наявність у персоналі підприємства спеціалістів маркетингологів, які мають відповідний професійний рівень компетенцій дослідження міжнародного ринку конкурентів.

Розробка прогностичних систем. Традиційні методи передбачення обсягів продажу в звичайному (турбулентному) середовищі не завжди ефективні. Тому основою маркетингових дій підприємства стає маркетинговий план, здатний враховувати організаційну гнучкість та непередбачені обставини.

Адаптований (персоніфікований) маркетинг. Світовий ринок характеризується як “ринок споживача”, а останній бажає отримати

персоніфіковане рішення своїх проблем. Це зумовлює посилення уваги підприємств до процесу сегментації світових ринків, особливо за персоніфікованими критеріями сегментації (стиль життя, рівень прихильності до торгової марки, соціальний статус, персональні демографічні характеристики, наявність в товарах винаходів та промислових зразків, патентний захист і т.інше).

Каталізатором євро регіональної співпраці вітчизняних підприємств має бути державний і міжнародний маркетинг. Державна політика своїми економічними важелями регулює недобросовісну конкуренцію інших країн а міжнародний маркетинг знаходить методи просування товарів на світові ринки.

1. Вачевський М.В. *Маркетинг формування професійної компетенції. Підручник.* // М. Вачевський. – К.: Професіонал, 2005. – 512 с.

2. Гончаренко С.У. *Розумове виховання.* // С. Гончаренко. *Український педагогічний словник.* – К.: Либідь, 2001. – 383 с.

3. Зязюн І.А. *Біла книга національної освіти України. (За загальною редакцією В.Г. Кременя).* // І. Зязюн (п. 2.5.5., 2.5.6). – К.: Ін форм системи, 2010. – 342 с.

4. Левківський К.М., Логвін З.І., Губерська Н.Л. *Збірник нормативних актів щодо Болонського процесу.* // К. Левківський, З. Логвін, Н. Губерська. *За заг. ред. В.Д. Шинкарука.* – К.: ПТЗО, 2008. – 120 с.

5. Михасюк І.Р., Мальський М.З. *Регіональна економічна політика. Навчальний посібник.* // І. Михасюк, М. Мальський. *Львівський національний університет ім. Івана Франка.* – Львів: “Українські технології”, 2001. – 208 с.

6. Михасюк І.Р., Залога З.М., Сухай О.Є. *Державне регулювання економіки в умовах глобалізації.* // За наук. ред. д-ра екон. наук, проф., акад. АН Вищої школи України І.Р. Михасюка. *Монографія. Львівський національний університет ім. Івана Франка, НВФ “Українські технології”.* Львів, 2010. – 320 с.

7. Примаченко Н.М. *Формування маркетингової культури у майбутніх вчителів технологій у процесі навчання основ підприємництва. Монографія.* // Н. Примаченко. – Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2011. – 218 с.

8. Циганкова Т.М. *Управління міжнародним маркетингом. Навчальний посібник.* // Т. Циганкова. – К.: КНЕУ, 2001. – 132 с.

9. Чухно А.А. *Нова економічна політика.* // А. Чухно. *Економіка України.* – 2005. – №7. – С. 18.

10. Шпак О.Т. *Сучасні педагогічні технології. Навчальний посібник.* // О. Шпак, А. Нісімчук, О. Падалка. – К.: “Просвіта”, 2000. – 368 с.

Стаття надійшла до редакції 05.03.2012

